

CONFERENTIEVERSLAG
Federaal Parlement, Brussel, 14 mei 2013

Basic Education for Change

Moet België anders investeren in het Zuiden?

Met de steun van
DE BELGISCHE
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING **.be**

Voorwoord

Wat kan de rol zijn van de Belgische ontwikkelings-samenwerking in het basisonderwijs in het Zuiden? Dat was de centrale vraag van de conferentie 'Basic Education for Change'. Op initiatief van Plan België en in samenwerking met UNICEF België, VVOB en HIVA – KU Leuven bogen meer dan 100 politici, beleidsmakers en praktijkwerkers zich samen over deze belangrijke kwestie.

Plan België zet zich al verschillende jaren in om een groter draagvlak te creëren voor onderwijsinvesteringen in het Zuiden. We maken daarbij gebruik van de expertise die we opbouwen via onze programma's in het Zuiden, maar werken evenzeer samen met partners uit binnen- en buitenland. Vorig jaar nog kwam Nobelprijswinnares voor de Vrede, Leymah Gbowee, onze campagne rond onderwijs voor meisjes ondersteunen.

Met deze conferentie heeft Plan België haar beleids-beïnvloeding willen verbreden en verdiepen. 'Verbreden' door samen te werken met andere organisaties en het debat binnen de sector te stimuleren. 'Verdiepen' door gedegen wetenschappelijk onderzoek mogelijk te maken naar de rol van de Belgische ontwikkelingssamenwerking in het basisonderwijs.

Met deze conferentie kent de aandacht voor basisonderwijs in de Belgische ontwikkelingssamenwerking een voorlopig hoogtepunt. De weg naar concrete beleidsveranderingen is echter nog lang. Plan België zal daarom blijven pleiten voor meer middelen voor onderwijs en basisonderwijs in het bijzonder, voor meer onderwijsprogramma's in de bilaterale samenwerking, en voor een betere inzet van beurzen-programma's ten voordele van onderwijssystemen in het Zuiden.

Ik kan u verzekeren, deze conferentie is niet het laatste wat u hier rond van ons gehoord heeft.

Dirk Van Maele

Nationaal Directeur Plan België

“Investeren in kinderen is het beste middel in de strijd tegen armoede en ongelijkheid.”

Sabine de Bethune,
Voorzitster Senaat

Dit verslag geeft een impressie van het verloop van de conferentie 'Basic Education for Change' die op 14 mei 2013 plaatsvond in het federaal parlement. Het is geen volledige noch letterlijke weergave van de presentaties en discussies. Eventuele fouten of onnauwkeurigheden zijn op rekening van Plan België.

De sprekers

Oley Dibba-Wadda

Directeur Forum for African Women Educationalists (FAWE)

De uitdagingen voor het realiseren van kwaliteitsvol basisonderwijs voor allen in Afrika.

“Als ontwikkelingsorganisaties in

de onderwijssector verliezen we soms het grotere geheel uit het oog. We zijn meer bezig met het doordrukken van onze eigen prioriteiten en met wedijveren onder elkaar dan met samenwerken om een positieve bijdrage aan het onderwijs in ontwikkelingslanden te leveren.

Welke prioriteiten we ook zullen stellen voor de onderwijssector, ze zullen ongetwijfeld enorme investeringen vereisen. Los daarvan zullen we geld moeten blijven besteden aan het onderhoud van de schoolinfrastructuur, het lesmateriaal, en belangrijker nog, aan de leerkrachten. De leerkrachten die nu al voor de klas staan, maar ook

de miljoenen leerkrachten die we nog zullen moeten aanwerven en trainen om ervoor te zorgen dat elk kind naar school kan.”

Paul Atherton

Education Policy Team, DfID

Wat kunnen donoren doen om onderwijs in ontwikkelingslanden te helpen verbeteren?

“Aan welk onderwijsniveau moeten donoren prioriteit geven? Er valt voor alle onderwijsniveaus wel iets te zeggen. Zo zijn er veel bewijzen van de effectiviteit van investeringen in kleuteronderwijs en programma's voor jonge kinderen. Daarnaast is kwaliteitsvol lager onderwijs noodzakelijk, maar onvolledige, om kinderen klaar te stomen voor een beter leven. Middelbaar onderwijs heeft ook, vooral als je kijkt naar adolescente meisjes, een heel positief effect. Hoger onderwijs kan dan weer goed bestuur versterken en zorgen voor technologische vooruitgang.

Deze analyse brengt ons natuurlijk niet zo veel verder. Daarom heb ik een stap achteruit gezet en gekeken naar enkele onontkoombare feiten. Een groot aantal kinderen in de wereld behoort tot de eerste generatie in hun familie die naar school gaat. Velen onder hen zullen na het basisonderwijs stoppen met school. Bovendien zijn de leerresultaten van heel veel kinderen ontzettend laag.

Er is met andere woorden nog heel veel werk aan de winkel op het vlak van basisonderwijs. Het basisonderwijs nu de rug toekeren is het werk maar voor de helft afma-

ken. Basisonderwijs moet een prioriteit van donoren blijven. Tegelijkertijd, moeten we flexibel zijn en onze keuzes maken in functie van de noden van de individuele landen.”

© Plan/Laurent Poma

“Tuseme’ betekent in het Kiswahili ‘voluit spreken over je eigen keuzes als jongvolwassen meisje’. Het is een aanpak die FAWE succesvol promoot om jonge meisjes te motiveren voor beroepsopleidingen in traditionele mannenjobs. Deze aanpak vergt aanpassingen van tekstboeken, onderwijsmethoden en leerplannen, die nog al te vaak de leefwereld van meisjes negeren. Beleidsbeïnvloeding is dan ook cruciaal om gendergevoeliger onderwijs te realiseren.”

Uit de casestudy ‘Improving equity: Girls’ education’ door Oley Dibba-Wadda, directeur van FAWE (Forum of African Women Educationalists)

Sarah Beardmore

Replenishment Strategy coordinator, Global Partnership for Education

De engagementen van bilaterale donoren voor onderwijs: bevindingen van de Global Partnership for Education (GPE).

“GPE donoren investeren doorgaans minder dan 10 procent van hun ODA in basisonderwijs. Tussen 2010 en 2011 daalde de bilaterale hulp voor basisonderwijs van België, Canada, Frankrijk, Japan, Nederland, Spanje, Verenigde Staten en de EU met een totaal van 650 miljoen dollar. Dit baart zorgen, want dit zijn traditioneel sterke donoren op vlak van basisonderwijs. Deze daling werd gelukkig gecompenseerd door 525 miljoen dollar aan bijkomende investerin-

gen van Duitsland, Zweden, Australië, Denemarken, Noorwegen, Groot-Brittannië. Dit is een positieve vaststelling, maar het is onzeker dat al deze landen deze koers zullen blijven aanhouden. Het is dus aan ons om er voor te zorgen dat ze dat wel doen en dat de trend bij de andere donoren, wiens uitgaven dalen, omgedraaid wordt.”

“Het is absoluut noodzakelijk dat de traditionele donoren een grotere financiële inspanning leveren. Toch moeten we realistisch blijven. De financiële put is groot en traditionele donoren zullen niet tegemoet kunnen komen aan alle de noden. We moeten zoeken naar niet-traditionele bronnen van financiering, zoals de opkomende donoren en ontwikkelingspartners die tot nu toe niet op onderwijs focusten. We moeten ook kijken naar innovatieve mechanismen zoals de financiële transactietaks. Daarnaast moeten ontwikkelingslanden hun

financieringsbeleid hervormen. We moeten zorgen dat ministeries van financiën het basisonderwijs niet langer zien als een zwart gat dat al hun geld opzuigt maar wel als een investering in de toekomst van hun land.”

Gordon Brown,

Gorden Brown, ex-premier van Groot-Brittannië en UN Special Envoy for Global Education:

“In de volgende tweeënhalft jaar moet basisonderwijs een absolute prioriteit worden in ontwikkelingssamenwerking. Het kost ongeveer 100 dollar per jaar om een kind in Afrika te onderwijzen. Met een relatief klein bedrag kunnen we dus miljoenen kinderen school laten lopen.”

“Samenwerkingsmodellen zoals dat van VVOB in Zambia waarbij expertise gedeeld en opgebouwd en technische bijstand geleverd wordt, zijn een potentiële niche voor de Belgische steun aan het basisonderwijs. De Belgische ontwikkelingssamenwerking mag dan wel niet in staat zijn om duizenden scholen of honderden instituten voor lerarenopleidingen te bouwen, het is wel perfect in staat om de partners in het Zuiden te ondersteunen op vlak van expertise.”

Uit de casestudy ‘Enhancing education quality: supporting teacher training in Zambia.’

Belgische steun aan basisonderwijs

Onderzoek van Huib Huyse (HIVA) naar de rol van de Belgische ontwikkelings samenwerking in het basisonderwijs in het Zuiden

Bevindingen

1. België als onderwijsdonor heeft duidelijk een hoger onderwijsprofiel. Ongeveer twee derde van de middelen voor de onderwijssector gaan naar uitgaven in hoger onderwijs.

2. Wat betreft het Belgische beleid t.a.v. het basisonderwijs zijn er zeker een aantal positieve evoluties zoals de thematische en geografische concentratie, het gebruik van nieuwe hulp-modaliteiten en de oprichting van het Educaid platform.

3. Anderzijds bestaat er zeer duidelijke discrepantie tussen het Belgische beleidsdiscours rond basison-

derwijs en de praktijk. Verschillende beleidsdocumenten benadrukken het belang van investeringen in basisonderwijs. Tegelijkertijd bleef het aandeel voor basisonderwijs in de totale steun aan de onderwijssector echter zeer klein.

4. Een groot deel van de middelen wordt niet gebruikt om onderwijs-systemen in het Zuiden te versterken, maar wordt gebruikt voor hoger onderwijsbeurzen. Deze hebben hun eigen sterke punten en uitdagingen, maar dragen niet noodzakelijk bij aan onderwijs-systemen in het Zuiden.

Aanbevelingen

1. De Belgische steun aan het basisonderwijs bevindt zich op dit moment op een tweesprong. We zien een duidelijke daling in de middelen voor (basis)onderwijs. De interne capaciteit op het ministerie is bovendien beperkter dan op andere beleidsdomeinen zoals landbouw of gezondheid. Er is dan ook nood aan hernieuwde inspanningen, zowel op vlak van middelen als op vlak van expertiseopbouw. Wat de focus van het beleid betreft roep ik het ministerie op om harde keuzes te maken en niet te kiezen voor een focus op én toegang tot onderwijs én kwaliteit én equity.

2. We suggereren een meer geïntegreerde benadering voor de steun aan de onderwijssector. Investeren in hoger onderwijs kunnen bijvoorbeeld meer bijdragen aan basisonderwijs indien men de studiebeurzen meer richt op het onder-

steunen van onderwijssystemen in het Zuiden.

3. Een technische, maar heel belangrijke kwestie, is de codering (allocatie) van uitgaven als steun aan de onderwijssector. Een groot deel van de beurzenprojecten en de universitaire samenwerking, die op zich waardevol zijn, leveren geen bijdrage aan onderwijssystemen in het Zuiden. Door deze niet langer te coderen als steun aan het onderwijs in het Zuiden, kunnen we een beter beeld krijgen van de werkelijke steun die België biedt aan onderwijssystemen in het Zuiden.

4. Het rapport concludeert met drie scenario's voor de toekomst van de Belgische hulp aan het basisonderwijs. Het zijn geen blauwdrukken, maar uitdagingen om de discussie aan te gaan over hoe een kleine donor als België het verschil kan maken.

• **1^e scenario:** Volledige integratie in het toekomstige post-2015-kader.

• **2^e scenario:** Specialisatie om de ontbrekende schakels in het toekomstige post-2015-kader in te vullen.

• **3^e scenario:** Doorgedreven specialisatie, los van de post-2015-agenda.

Paneldiscussie

Frank De Wispelaere

Directeur thematische directie bij DGD

Over de discrepantie tussen beleidsdiscours en praktijk:

“Op de millenniumtop in 2000 heeft België beloofd om beter en meer te doen rond de MDGs en meer in het bijzonder voor basisonderwijs. We hebben inspanningen geleverd. Zo behoorde België tot de oprichters van het Fast Track Initiative. De bijdrage aan dit initiatief (ondertussen Global Partnership for Education) werd sindsdien opgetrokken van 6 tot 9 miljoen EUR. We kunnen echter zeker meer doen. De HIVA-studie toont duidelijk aan dat het aantal landen waarin België investeert in de onderwijssector, afneemt. In de landen waarin we wel nog actief zijn in de onderwijssector, investeren we meer, maar in totaal neemt het bedrag dat we investeren in onderwijs af.

In tijden van economische groei is het gemakkelijk om te beloven dat je overal meer gaat doen. In tijden van crisis betekent dit echter dat je de politieke keuze maakt om op een ander vlak minder uit te geven.

De HIVA-studie heeft ook gelijk dat we beter kunnen op vlak van expertise. De expertise die we in huis hebben rond onderwijs is relatief zwak in vergelijking met de medische expertise. We hebben veel dokters maar weinig onderwijsexperten.”

Sven Rooms

Co-voorzitter van de Educaid Stuurgroep

Over hoe Educaid kan bijdragen aan grotere investeringen en basisonderwijs:

“Educaid hecht veel belang aan de dialoog tussen het ministerie en de andere onderwijsactoren. Zowel DGD als BTC zijn trouwens lid van Educaid. In het kader van de opmaak van een nieuwe strategische nota voor de onderwijssector deed Educaid onlangs nog een zeer concreet voorstel:

Ondanks het feit dat onderwijs 1 van 4 concentratiesectoren van de Belgische ontwikkelingssamenwerking is, is het slechts in vier van de 18 partnerlanden van de bilaterale ontwikkelingssamenwerking een prioriteit.

Wanneer de Samenwerkingsprogramma's (SP's) met de partnerlanden heronderhandeld worden, stelt Educaid voor dat voor elk van de 4 concentratiesectoren een sectoranalyse wordt uitgevoerd. Nu wordt dit enkel gedaan voor de prioriteiten van het lopende ISP. Op deze manier krijg je een soort self-fulfilling prophecy waarbij de prioriteiten uit het lopende ISP ook de prioriteiten van de volgende ISP zullen zijn. Onderwijs krijgt zo niet de kans om in een groter aantal partnerlanden aan bod te komen. Een werkwijze waarbij alle prioritaire sectoren geanalyseerd worden, leidt tot een keuze gebaseerd op de actuele noden van de partnerlanden. De kans is groot dat dit zal leiden tot een grotere inzet op onderwijs.”

Paul Bossyns

Coördinator educatie en gezondheid bij BTC – Belgisch ontwikkelingsagentschap

Over een geïntegreerde aanpak in de onderwijssector:

“Natuurlijk zeg ik ja op een betere samenwerking tussen Belgische stakeholders. Ik denk echter niet dat het aan ons is om keuzes te maken en scenario's voor te stellen. We moeten vertrekken van sectoranalyses. Deze zijn landenspecifiek en moeten kijken naar de verschillende pijlers die samen de onderwijssector uitmaken.

Daarnaast is de taakverdeling belangrijk. Wat doet de lokale overheid, wat doen de andere donoren en wat kunnen wij doen? Hoe kunnen we complementair zijn met anderen. Het is niet door je vooraf te specialiseren, dat je relevant werk kan leveren in de partnerlanden.

Grote donoren zetten vooral in op toegang tot onderwijs. Toegang kan je immers gemakkelijker meten. De kwaliteit van het onderwijs gaat er echter niet op vooruit. Ons voordeel kan zijn dat we klein zijn en niet voor kwantiteit kiezen maar voor kwaliteit. Dat zou onze niche kunnen zijn.”

“België moet een open en creatieve houding aannemen in het identificeren van alternatieve bronnen van financiering zoals bijvoorbeeld uit de privé-sector of een taks op financiële transacties. Identificeer ook steunmechanismen die alle begunstigden snel en gemakkelijk bereiken en tegelijkertijd de transparantie in het beheer bewaren.”

Uit de casestudy 'Le besoin de continuité des investissements des bailleurs de fonds en éducation de base: une étude réalisé par ASO/EPT sur le cas de Niger.'

Horen de studiebeurzen enerzijds wel thuis in de onderwijssector en zouden ze anderzijds niet meer gericht kunnen worden op het ondersteunen van de onderwijssector?

Frank De Wispelaere: “Mijn antwoord op die laatste vraag kan kort zijn: ‘Ja, natuurlijk’. Het is een van de eerste zaken die bij mij opkomt als ik denk aan interne coherentie van het beleid in de onderwijssector.

Anderzijds moeten we tegelijkertijd de specificiteit en het initiatiefrecht van de actoren respecteren.”

Paul Bossyns: “Studiebeurzen in andere domeinen mogen niet gecodeerd worden als een bijdrage aan onderwijs. Er is geen directe en zelfs geen indirecte link tussen een beurs voor een medisch student en de ontwikkeling van het onderwijssysteem van het land van herkomst. De huidige manier van coderen is verkeerd en de beurzen horen niet thuis in uitgaven voor onderwijs.

Individuele capaciteitsopbouw is uiteraard belangrijk voor de ontwikkeling van landen. Een buitenlandse studie-ervaring kan heel rijk zijn. Ik pleit er dus voor om de beurzen niet af te schaffen, maar een duidelijker link te creëren met onderwijs.”

Sven Rooms: “Door de codering aan te passen zullen we een enorme daling zien in de cijfers over de Belgische steun aan onderwijs in het Zuiden. Dit zal voor meer transparantie en ook voor een groter gevoel van urgentie zorgen op vlak van financiering voor onderwijs.”

Jean-Pascal Labille

Minister van Ontwikkelingssamenwerking, formuleerde toezeggingen n.a.v. het pleidooi van Plan België en haar partners:

“De Belgische Ontwikkelingssamenwerking zal haar werkzaamheden richten op het basisonderwijs en het technisch- en beroepsonderwijs en zal zich richten op de toegang tot, de kwaliteit van en de gelijkheid in het onderwijs”

Bart Dewaele

Directeur-Generaal, VVOB, sprak zijn bezorgdheid uit over de verminderde aandacht voor onderwijs van internationale donoren en de manier waarop donoren in onderwijs investeren:

“De donoren die nog aandacht hebben voor onderwijs, hebben de neiging om onderwijs op een enge, resultaatgeoriënteerde, manier te benaderen.”

Yves Willemot

Directeur, UNICEF België, benadrukte het belang om te blijven investeren in basisonderwijs:

“Wat we in het verleden bereikt hebben rond toegang tot onderwijs is indrukwekkend. Meer kinderen dan ooit volgen basisonderwijs. Maar we mogen nooit wennen aan het idee dat er nog altijd kinderen zijn die geen basisonderwijs volgen.”

Het rapport van het HIVA net als de presentaties van alle sprekers kunt u downloaden via www.planbelgie.be/conferentie/documenten/

“Capaciteitsopbouw van lokale overheden is cruciaal voor het succes van ontwikkelingsprogramma’s voor jonge kinderen (ECCD). Grass-roots programma’s zoals dat van Plan Cambodja kunnen nuttig zijn om het belang van ECCD aan te tonen en lessen te trekken in verband met de modaliteiten van de interventies.”

Uit de casestudy “The importance of investing early: the impact of an integrated Early Childhood Care and Development approach in Cambodia”.

Conclusies

Dirk Van Maele

Nationaal Directeur van Plan België

1. Deze conferentie is geen eindpunt, maar moet de start zijn van meer reflectie en actie rond de Belgische steun aan basisonderwijs in het Zuiden.

2. Belgische ontwikkelingsactoren in de onderwijssector kunnen en moeten nauwer samenwerken. Niet op basis van opgelegde richtlijnen, maar gebaseerd op een gezamenlij-

ke visie op Belgische steun aan onderwijs.

3. Deze samenwerking kan niet beperkt blijven tot Belgische actoren. Samenwerking met partners uit het Zuiden en andere donoren is cruciaal.

4. Als de middelen beperkt zijn moet men keuzes maken. Voor de Belgische steun aan onderwijs bete-

kent dit een keuze voor een focus op kwaliteit, 'equity' en transities in het onderwijs.

5. De rapportering van het Belgische ODA budget voor onderwijs moet worden herbekeken. Een groot deel van het budget voor onderwijs in de Belgische ODA bestaat uit uitgaven die niet bijdragen aan de ontwikkeling van onderwijssystemen in het Zuiden.

" Kinderen in noodsituaties vinden onderwijs een prioriteit, maar dat wordt niet zo gezien door de humanitaire gemeenschap. Onderwijs is een eerste manier om kinderen in noodsituaties te beschermen en is een echte investering in het bouwen van een toekomst."

Uit de casestudy "Education in Emergencies: a case from Mauritania."

Plan België vzw
Ravensteingalerij 3 B 5
1000 Brussel

Contact: Hans De Greve
Research and Advocacy officer
hans.degreve@planbelgie.be
T +32 (0)2 504 60 12
M +32 (0)494 18 31 57

www.planbelgie.be
www.twitter.com/planbelgie
www.facebook.com/planfans

Voor en door kinderen.

